

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma kosmoso stebėjimo ir sekimo paramos programa

(COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD))

(2013/C 327/08)

Pranešėjas **Edgardo Maria IOZIA**

Europos Parlamentas, 2013 m. kovo 14 d., ir Taryba, 2013 m. kovo 20 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo nustatoma kosmoso stebėjimo ir sekimo programa

COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 27 d. priėmė savo nuomonę.

491-(i) oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 165 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pripažįsta, kad Europai svarbu susikurti autonominę kosmoso stebėjimo sistemą, kuri apsaugotų jos kosmoso infrastruktūras ir paleidimo įrenginius, ir palankiai vertina Komisijos iniciatyvą pirmą kartą apsvastyti šią temą ir pasiūlyti sprendimų siekiant šioje srityje pradėti bendradarbiavimo ir Europos Sąjungos integracijos procesą.

1.2 EESRK palaiko Komisijos idėją, kad valstybės narės teiktų pasiūlymus dėl veiklos, kuriuos tvirtintų ji pati, kadangi akivaizdu, kad Europa suinteresuota numatytos informacijos kokybe bei kiekybe ir žinių pasidalijimu, įskaitant duomenų analizės metodiką bei pajėgumus.

1.3 EESRK suvokia, kad sunku rasti visoms valstybėms narėms priimtinių sprendimų, ir mano, kad Komisijos pasiūlymas yra pirmasis ir svarbus žingsnis siekiant didesnių bendro darbo tikslų. Karinis suinteresuotumas šia programa yra itin didelis, todėl labai sunku kurti bendrą infrastruktūrą, o EESRK tikisi, kad remiantis šia iniciatyva ji bus sukurta per kuo trumpiausią laiką. Vis dėlto teigiamai vertintina tai, kad bus sukurtas pagrindas civilių ir kariškių bendradarbiavimui įtraukiant Europos kosmoso agentūrą (EKA), Europos gynybos agentūrą ir Krizių valdymo ir planavimo direktoratą.

1.4 EESRK nuomone, svarbiausia, kad numatytas kosmoso stebėjimo ir sekimo finansavimas per šiuos 7 tarnybos steigimo metus būtų naudojamas siekiant sukurti pirmąjį savarankišką Europos pajėgumų „embrioninę struktūrą“, kuriai pavyktų perduoti dalį dabartinių valstybių narių gynybos ministerijų

turimų pajėgumų. Tai turėtų būti įgyvendinta pasitelkiant Europoje (Kanarų salose) jau naudojamus optinius teleskopus ir bent vieną europinį radarą, panašų į tuos, kuriuos naudoja gynybos organizacijos. Taip būtų užtikrinta ilgalaikė investicija į sritis, kuriose sukurti nauji pajėgumai ir gebėjimai būtų perkeliama į civilinę sferą siekiant pagerinti ES piliečių gyvenimo kokybę.

1.5 EESRK mano, kad per 7 šiai programai įgyvendinti skirtus metus būtina apibrėžti, kokio lygio paslaugų tikisi nacionaliniai partneriai, ir konkrečiai numatyti tiekiamų duomenų kiekį, tipą, pateikimo dažnumą, kokybę ir prieinamumą, kad būtų galima turėti priemonių, reikalingų šios programos naudai įvertinti, kaip daroma įgyvendinant Septintosios bendrosios programos mokslinių tyrimų programas, kurių vertinimo parametrai yra aiškūs ir suderinti.

1.6 EESRK rekomenduoja dalyvavimo programoje kriterijus palikti atvirus ir tai aiškiau suformuluoti 7 straipsnio 1 dalies a punkte. Ypač svarbu, kad programoje galėtų dalyvauti ne tik šalys, kurios jau turi savarankiškus pajėgumus (pvz., Prancūzija, Vokietija, Jungtinė Karalystė), bet visos šalys, kurios turi galimybių suteikti duomenų apdorojimo gebėjimus. Siūlomas tekstas turėtų būti peržiūrėtas.

1.7 EESRK pažymi, kad visa stebėjimo veikla, žinoma kaip informuotumas apie padėtį kosmose (angl. *Space Situational Awareness*), apima ne tik kosmoso stebėjimą ir sekimą (angl. *Space Surveillance and Tracking*), bet ir kosminių orų prognozavimą (angl. *Space Weather*), susijusį su saulės magnetinio aktyvumo matavimu, ir netoli Žemės esančių objektų (angl. *Near Earth Objects*, NEO) stebėjimą.

1.8 Kalbant konkrečiai, pripažįstama, jog saulės aktyvumo keliamo pavojaus kosmoso infrastruktūrai prevencija, turint omenyje ypač intensyvių reiškinų padarinius, yra jeigu ne daug svarbesnė, tai bent jau tokia pat svarbi kaip gynybos reikmės, todėl EESRK laikosi nuomonės, kad abu aspektai, įtraukti į pradinę informuotumo apie padėtį kosmose apibrėžtį, turėtų būti nagrinėjami lygiagrečiai, ir ragina Komisiją apibrėžti bendrą sistemą, į kurią būtų įtraukti įvairialypiai kosmoso infrastruktūros gynybiniai aspektai, konkrečiai pasitelkiant EKA, kuri šiuo metu aktyviai dalyvauja įgyvendinant apsaugos nuo saulės radiacijos programą. 2011 m. kovo 10–11 d. Madride vykusios konferencijos kosmoso ir saugumo klausimais išvadose (pateiktose poveikio vertinime) aiškiai nurodytas visų suinteresuotųjų subjektų, būtent ES, EKA ir valstybių narių, bendradarbiavimo šioje srityje stiprinimo kelias.

1.9 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui stiprinti bendradarbiavimą su JAV ir kitomis valstybėmis, kurios yra suinteresuotos įgyvendinti bendrą kosmoso infrastruktūros apsaugos projektą, kad būtų išvengta pavojingų, o kartais ir katastrofa virstančių susidūrimų net ir su mažyčiais objektais, kurie gali išvesti iš rikiuotės žmogaus veiklai būtiną brangiai kainuojantį kosminį palydovą.

2. Komisijos parengtas dokumentas

2.1 Nagrinėjamame komunikate siūloma sukurti naują europinę kosmoso stebėjimo ir objektų sekimo Žemės orbitoje programą, pavadintą SST (angl. *Space Surveillance and Tracking*).

2.2 Programa kuriama siekiant apsaugoti Europos kosmoso infrastruktūrą, ypač tą, kuri priklauso programoms „Galileo“ ir „Copernicus“ (GMES), ir paleidimo įrenginius, nuo pavojų, susijusių su galimu susidūrimu su kosminėmis šiukšlėmis.

2.3 Komunikate nustatyti ir programos teisiniai metmenys bei jos finansavimo 2014–2020 m. laikotarpio programa.

2.4 Prie komunikato pridėtas pranešimas ⁽¹⁾, kuriame konkrečiai aptariamos penkios programos finansavimo ir valdymo schemos, nurodomos jų ypatybės, sąnaudos ir nauda.

2.5 Prieš paties teisės akto tekstą pateikiamas aiškinamasis memorandumas, kuriame nurodomos pasiūlymo aplinkybės.

2.6 SST programos įgyvendinimui 2014–2020 m. skirtas orientacinis bendras Sąjungos įnašas yra 70 mln. eurų.

2.7 Šios išlaidos apimtų programoje dalyvaujančių valstybių narių jau turimų jutiklių, paprastai – karinių pajėgų, eksploatavimo sąnaudas ir dalyvaujančių valstybių narių teikiama duomenimis pagrįsto išpėjimo mechanizmo, kurį valdo Europos Sąjungos palydovų centras (EUSC), veikimą.

2.8 Dalyvavimas programoje neprivalomas, o dalyvausiančios valstybės narės privalo turėti jau veikiančius jutiklius (teleskopus, radarus) ir reikalingus techninius išteklius bei personalą arba tinkamus duomenų apdorojimo gebėjimus.

2.9 Remiantis prie pasiūlymo pridedama poveikio vertinimo santrauka, dėl šiukšlių susidūrimo su Europos kosminiais palydovais Europos patiriamos išlaidos sudaro ne mažiau kaip 140 mln. eurų per metus; numatoma, kad per kelerius ateinančius metus šios išlaidos padidės iki 210 mln. eurų, nes tikimasi 50 proc. su palydovų sektoriumi susijusių paslaugų plėtros. Tai labai konservatyvi prognozė, neapimanti nuostolių „ant žemės“, t. y. ekonominių nuostolių, patirtų dėl palydoviniais duomenimis pagrįstų paslaugų nutrūkimo.

2.10 Svarbu pažymėti, kad beveik visus šiuos nuostolius lemia ne tiek fizinis palydovų praradimas, kiek jų veikimo laiko sutrumpėjimas dėl manevrų, atliekamų siekiant išvengti susidūrimo.

2.11 Nors šiuo metu skirtingos valstybės narės stebėjimą vykdo pačios, Komisija mano, kad ES dalyvavimas yra būtinas siekiant sukaupti investicijas projektui finansuoti, nustatyti valdymo tvarką, apibrėžti duomenų politiką ir užtikrinti, kad turimi ir būsimi pajėgumai būtų koordinuotai sutelkiami darbui.

2.12 Šiuo metu visoms išpėjimo tarnyboms pavyzdys yra JAV kosmoso stebėjimo tinklas (angl. *Space Surveillance Network*, SSN), kurį valdo JAV gynybos departamentas. Tokiomis aplinkybėmis manytina, kad ES ir JAV bendradarbiavimas, grindžiamas nemokamu JAV gautų duomenų perdavimu, yra nepakankamas, nes duomenys nėra užtektinai tikslūs ir ES visgi negali kontroliuoti jų valdymo.

2.13 Todėl tokios tarnybos įsteigimas visiškai atitiktų Europos nepriklausomumo kritinės svarbos srityse strategiją, ypač galimybės naudotis kosmine erdve srityje.

2.14 Apskaičiuota, kad šiuo metu Europoje 65 proc. žemos orbitos palydovams (LEO) skirtų jutiklių visiškai arba iš dalies valdo su gynyba susijusios institucijos ⁽²⁾.

2.15 Laikoma, kad Europos kosmoso agentūra (EKA) nėra tinkama tokiai programai įgyvendinti, nes ji neturi priemonių konfidencialiems duomenims, gaunamiems iš karinių pajėgų valdomų jutiklių, tvarkyti.

⁽¹⁾ Komisijos tarnybų darbo dokumentas „Poveikio vertinimas“, SWD(2013) 55 final.

⁽²⁾ Tyrimas dėl pajėgumų skirtumus informuotumo apie padėtį kosmose srityje (angl. *Study on Capability Gaps concerning Space Situational Awareness*), ONERA, 2007 m.

2.16 ES įstaiga, kuri turėtų užsiimti šios paslaugos koordinavimo tarnybos veikla, būtų Europos Sąjungos palydovų centras (EUSC) – ES agentūra, įsteigta Tarybos bendraisiais veiksmais 2001 m. liepos 20 d., kuri civiliams ir kariniams naudotojams teikia įvairių slaptumo žymos laipsnių su geoerdviniais vaizdais susijusias informacines paslaugas ir produktus. Šis centras galėtų padėti teikti STT paslaugas ir dalyvaus (bendradarbiaudamas su programoje dalyvaujančiomis valstybėmis narėmis) kuriant SST sistemą ir užtikrinant jos funkcijos veikimą, kuris yra vienas iš STT paramos programos tikslų. Tačiau kol kas šios įstaigos įstatuose nenumatyti jokie kosmoso stebėjimo ir sekimo veiksmai.

2.17 Numatoma, kad programai valdyti reikalingą personalą sudarys 50 darbuotojų (įskaitant žmogiškuosius išteklius, kuriuos skirs dalyvaujančios valstybės narės, EUSC ir Komisija).

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK mano, kad pasiūlyme nenumatyta Europos lygmeniu sukurti pakankamai priemonių ir įgūdžių duomenims rinkti ir analizuoti, todėl pasibaigus 5 metus trukusiančiam šios programos finansavimo laikotarpiui Europa gali atsidurti tokioje pat padėtyje kaip prieš 5 metus ir galbūt turėtų atnaujinti šį susitarimą siekdama užtikrinti programoje dalyvaujančių valstybių narių gynybos įstaigų duomenų teikimo tęstinumą.

3.2 Nors pasiūlyme numatytas 70 mln. eurų finansavimas, jame nenustatyti reikalavimai, taikytini nacionalinių įstaigų teiksimų duomenų prieinamumui, kokybei ir savalaikiškumui. Todėl sunku nustatyti tokios paslaugos vertinimo kriterijus. Tai bus įmanoma tik tada, kai Komisija parengs ir paskelbs įgyvendinimo aktus.

3.3 Valstybės narės laikosi nuomonės, kad EKA nesuteikia pakankamai neskelbtinų duomenų tvarkymo garantijų, todėl šias funkcijas turėtų atlikti Europos Sąjungos palydovų centras (EUSC). Visgi pažymėtina, kad atskirų valstybių lygmeniu stebėjimo ir sekimo tarnybas turinčios šalys (kaip antai Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Vokietija) užtikrina kosmoso ir gynybos įstaigų bendradarbiavimą, ir tai leidžia manyti, kad kosmoso ir gynybos įstaigų praktinio bendradarbiavimo modelis yra iš tiesų veiksmingas. Todėl neaišku, dėl kokių priežasčių EKA nedalyvauja teikiant tokio pobūdžio paslaugą, kaip ir bendrąją įspėjimo bei katastrofų valdymo paslaugą. EKA dalyvavimas jau numatytas ir Tarptautinėje kosmoso ir didžiųjų katastrofų chartijoje (angl. *International Charter on Space and Major Disasters*).

3.4 SST programa yra viena iš trijų parengiamosios Informuotumo apie padėtį kosmose (SSA) programos, kurią EKA rengiasi vykdyti nuo 2009 m., dalių. Kitos dvi dalys yra kosminių orų prognozavimas (angl. *Space Weather*) ir netoli žemės esančių objektų (angl. *Near Earth Objects*) stebėjimas.

3.5 EKA įgyvendinamai SSA parengiamajai programai buvo skirtas 55 mln. eurų biudžetas. Neaišku, kaip šios dvi programos susijusios tarpusavyje. Visų pirma nesuprantama, kaip numatoma SST paslaugą teikti kartu su analogiška išpėjimų pranešimų apie saulės aktyvumo keliamą pavojų generavimo ir valdymo paslauga.

3.6 Susidūrimų su kosminėmis šiukšlėmis daromą žalą derėtų palyginti su saulės geomagnetinio aktyvumo daroma žala. JAV agentūros NOAA tyrimo rezultatai rodo ⁽³⁾, kad dėl saulės audrų poveikio palydovinei infrastruktūrai patiriami didžiuliai ekonominiai nuostoliai. 2003 m. dėl didelio saulės aktyvumo buvo prarastas 640 mln. dolerių kainavęs Japonijos palydovas ADEOS-2. 1997 m. kilusi magnetinė audra sunaikino Telstar telekomunikacijų palydovą, kurio vertė 270 mln. dolerių, o 1989 m. kita audra devynias valandas didelę Kanados dalį paliko be elektros energijos ir padarė 6 mlrd. dolerių nuostolių.

3.7 Manoma, kad tokia ekstremali Saulės audra (angl. *solar superstorm*), kokia kilo 1859 m., vien geostacionarinėje orbitoje palydovams padarytų žalos už 30 mlrd. dolerių, o dėl žalos elektros energijos perdavimo tinklui nuostoliai išaugtų iki 1–2 trilijonų dolerių ir visoms tinklo funkcijoms atkurti prireiktų 4–10 metų ⁽⁴⁾.

3.8 Saulės aktyvumas kelia bent jau tokį pat pavojų kaip kosminės šiukšlės. Todėl manoma, kad abi paslaugos turėtų būti teikiamos kartu, kaip numatyta ir 2011 m. kovo mėn. vykusioje Madrido konferencijoje. Tačiau Komisija aiškiai nenurodo, kas teks išpėjimo apie saulės aktyvumą paslaugą.

3.9 EESRK mano, kad pasiūlyme reikėtų apsvarstyti Europos kosmoso infrastruktūros apsaugą, įskaitant ir papildomą kosminių orų stebėjimo veiklą ir abiejų sistemų įgyvendinimo bei integracijos terminus.

4. Konkrečios pastabos

4.1 5.2 straipsnyje nurodyta, kad nauji pajėgumai nebus kuriami, veikiau bus apsiribojama pakartotinu esamų valstybių narių pajėgumų naudojimu. Tačiau aiškinamojo memorandumo 2 skyriuje aiškiai teigiama, kad esamų pajėgumų nepakanka. Todėl, net remiantis pridedamame pranešime (*Poveikio vertinime*) pateikiamais 5 tipų apibūdinimais, visai neaišku, kokio tipo sistemą norima sukurti.

4.2 Neapibrėžtos konkrečios sistemos techninės ypatybės. Aprašomi jos tikslai, bet nurodoma, kad ateityje vyks valstybių narių diskusija siekiant nustatyti, iš ko ši sistema turėtų būti sudaryta.

⁽³⁾ „Orui pasirengusios nacijos vertė“ (angl. *Value of a Weather-Ready Nation*), 2011 m., NOAA.

⁽⁴⁾ Žr. Nacionalinė mokslinių tyrimų tarnyba (2008 m.), „Ekstremalūs kosmoso meteorologiniai reiškiniai. Jų poveikis visuomenei ir ekonomikai (seminaro pranešimas)“ (angl. *Severe Space Weather Events. Understanding Societal and Economic Impacts: A Workshop Report*). Vašingtonas, The National Academies Press.

4.3 Karinės ir civilinės paskirties ryšys. Sistema kuriama kaip civilinė. Vis dėlto, didžioji dalis informacijos yra karinio pobūdžio. Nėra aiškių reikalavimų ar protokolų, kurie įpareigotų karinius naudotojus teikti šią informaciją civiliniams naudotojams. Net pačiame dokumente nurodoma, kad problema bus apibūdinta vėliau.

4.4 Valstybių narių ir ES santykiai. Pasiūlyme teigiama, kad visi jutikliai yra ir turės likti valdomi atskirų valstybių narių. Nėra aiškių reikalavimų, kurie padėtų užtikrinti kad ir mažiausią duomenų ir informacijos srautą.

4.5 Paslaugos apibrėžtis. Pasiūlyme ji aiškiai nepateikiama. Todėl neįmanoma įvertinti, ar ji pakankama siekiant įgyvendinti programoje numatytus projektus.

4.6 2008 m. rugsėjo 26 d. rezoliucijoje „Europos kosminės erdvės politikos plėtojimas“ Taryba įvardija reikalavimą „plėtoti

pajėgumus, kurie [...] patenkintų Europos naudotojų visapusiško informuotumo apie kosminės erdvės aplinkos padėtį poreikį“.

4.7 Svarbu toliau nuosekliai plėtoti Kosmoso stebėjimo ir sekimo programą ir jau įgyvendinamas Informuotumo apie padėtį kosmose programas.

4.8 1.4.4 punkte minimi „rezultatų ir poveikio rodikliai“ yra gana tautologinio pobūdžio, nes veiklos požiūriu pateikiama per mažai duomenų, kad būtų galima *a posteriori* įvertinti programos veiksmingumą.

4.9 Sistemos veiklos modelis, išskyrus valdymą, nėra tinkamai apibrėžtas.

Valstybių narių dalyvavimas nėra privalomas. Kyla klausimas: kokių būtiniausių pagrindų būtų grindžiamas paslaugos teikimas?

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE